

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο τιμητικός τόμος για τον συνάδελφο Στέφανο Πεσμαζόγλου αποτελεί κατάθεση φιλίας και τεκμήριο αναγνώρισης της παρουσίας του στην ελληνική και διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα από τη δεκαετία του '70 μέχρι τις ημέρες μας. Η επιστημονική του πορεία εξελίχθηκε παράλληλα με τη σύγχρονη ιστορία της Ελλάδας, με τις κοινωνικές και πολιτικές συγκρούσεις, τα κινήματα της νεολαίας, τον αντιδικτατορικό αγώνα, τα οράματα της ανασυγκρότησης και τις διαψεύσεις των πολλαπλών κρίσεων. Αφοσιωμένος πανεπιστημιακός, με αίσθημα ευθύνης και καθήκοντος, βιβλιοφάγος και κοσμοπολίτης, στρατευμένος στις ιδέες του και διανοούμενος με διακριτή δημόσια δράση, ο Στέφανος Πεσμαζόγλου υπήρξε ταυτόχρονα ερευνητής, συγγραφέας και δάσκαλος, εμπνέοντας γενιές φοιτητών στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών όπου υπηρέτησε σταθερά επί είκοσι επτά έτη. Γεννημένος την ημέρα που ο Μάο Τσε Τουγκ αναλάμβανε την εξουσία στην Κίνα, κουβαλούσε μαζί του τη βαριά οικογενειακή κληρονομιά τεσσάρων γενεών, διεκδικώντας τη δική του ρωγμή στις επιβεβλημένες κανονικότητες, βιώνοντας ως υπαρξιακή πρόκληση την επιτάχυνση της ιστορίας από τον Μάη του '68 και μετά. Στην πραγματικότητα, έκτοτε ένιωθε να ζει σε μια συνεχή δίνη, ευαίσθητος δέκτης των καταιγιστικών εξελίξεων στην ελληνική, βαλκανική και παγκόσμια ιστορία που ακολούθησαν. Μέσα στις δραματικές ιστορικές αλλαγές, ο Στέφανος Πεσμαζόγλου ακολούθησε μια πορεία συνεπή, δομημένη πάνω στο δημοκρατικό ήθος και σε ένα σύστημα αξιών που του υπαγόρευαν οι ιδεολογικοπολιτικές επιλογές του, και αποτυπωμένη στα «νήματα», ασυνείδητα κατά τον ίδιο, που διατρέχουν και οργανώνουν το επιστημονικό του έργο και τις δημόσιες παρεμβάσεις του. Όπως προκύπτει και από τη χειμαρρώδη και αφοπλιστικά ειλικρινή συνέντευξή του, ο Πεσμαζόγλου βάδισε μέσα από συνεχείς «ανακαλύψεις» στις οποίες τον οδηγούσε το ερευνητικό του πνεύμα και οι οποίες συνέβαλαν σε έναν ριζοσπαστικό και συνεχώς ανανεωνόμενο αναστοχασμό.

Στον παρόντα τόμο συναντώνται φίλοι και συνάδελφοί του από την Ελλάδα

και το εξωτερικό, οι οποίοι όχι μόνο τον γνώρισαν προσωπικά αλλά και διασταυρώθηκαν με το έργο του και τα επιστημονικά του ενδιαφέροντα σε διαφορετικές στιγμές της βιογραφικής του διαδρομής. Τα κείμενά τους ανταποκρίνονται στην πολυσχιδή και διεπιστημονική ακαδημαϊκή του ταυτότητα, οικοδομώντας γέφυρες με τους τομείς που καλλιέργησε: Κοινωνιολογία, Κοινωνική Θεωρία, Πολιτική Φιλοσοφία, Κοινωνική και Πολιτική Ιστορία. Η επιλογή του τίτλου *Εθνικισμός και ετερότητα* για τον τιμητικό τόμο επιδιώκει να δώσει ενότητα και συνοχή στο σύνολο, ώστε ο τόμος να μην είναι απλώς συλλογή άρθρων με διαφορετικά θέματα, αλλά επιστημονική συμβολή σε ένα διεπιστημονικό πεδίο το οποίο ο Στέφανος Πεσμαζόγλου διακόνησε με πραγματικό πάθος. Τα εθνοτικά ζητήματα και τα θέματα του εθνικισμού αποτέλεσαν σταθερές της διδασκαλίας του και του δημοσιευμένου έργου του, όντας στην πραγματικότητα προϊόν των δικών του εμπειριών και της πολιτικής του ευαισθητοποίησης, από τη σχολική εκπαίδευση και τις αποσιωπήσεις της μέχρι τους πολέμους στη Γιουγκοσλαβία, τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και τα ζητήματα μειονοτήτων και μεταναστών. Τα δεκαεννέα άρθρα τα οποία περιλήφθηκαν στον τόμο καλύπτουν μια μακρά ιστορική περίοδο από τον 19ο αιώνα μέχρι σήμερα, διερευνώντας παραδειγματικές περιπτώσεις, αναλύοντας γλωσσικά, πολιτικά και ιδεολογικά φαινόμενα, ανατέμνοντας την εξωτερική και εσωτερική πολιτική στη βραχεία και στη μακρά διάρκεια. Οι θεωρητικές πραγματείες συνυπάρχουν με τις εμπειρικές έρευνες, η τεκμηρίωση με την ανάλυση, συγκροτώντας ένα συλλογικό έργο το οποίο ανανεώνει τον διάλογο για τις ταυτότητες και τις ετερότητες αξιοποιώντας τα ερευνητικά κεκτημένα των τελευταίων δεκαετιών.

Οι επιμελητές